

Viite: Lausuntopyyntöne 19.4.2023 VN/11255/2023

Hallituksen esityksen luonnos laiksi tupakkalain muuttamisesta

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto (EPT-verkosto) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi tupakkalain muuttamisesta.

EPT-verkosto kannattaa ehdotusta, että tupakkalakiin lisättäisiin savuttoman nikotiinituotteen määritelmä, joka kattaisi nikotiinipussit ja niitä läheisesti muistuttavat tuotteet. Lisäksi kannatamme, että savuttomista nikotiinituotteista säädettäisiin tupakkalaissa vastaavalla tavalla kuin suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakasta, kuten nuuskasta, säädetään. EPT-verkosto kannattaa myös ehdotusta savuttomien nikotiinituotteiden käyttökiellosta päiväkotien ja esi- ja perusopetusta, ammattilaista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotiloihin sekä leikkikentille. Kannatamme myös ehdotusta savuttomien nikotiinituotteiden hallussapidon kieltämisestä alle 18-vuotiala, mutta Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämisyöryhmän ehdotuksen mukaisesti kannatamme 20 vuoden ikäraja savuttomien nikotiinituotteiden hallussapidolle.

Nikotiini on vahvasti riippuvuutta aiheuttava myrkyllinen aine, ja nuoret aivot reagoivat erityisen herkästi jo pieniin annoksiin. Nikotiinipussit markkinoidaan erityisesti nuorille, ja nuoria houkuttelevat makuaineilla ja värikkäillä pakkauksilla. Uusien tuotteiden tuotekehitys ja tuotteiden markkinointi kohdistetaan selkeästi erityisesti nuoriin kuluttajiin. Tutkimusnäyttö osoittaa, että korkeampi ikäraja vähentää tupakkatuotteiden saatavuutta alaikäisillä useilla tavoilla. Mitä myöhemmälle iälle tupakka- ja nikotiinikokeilut pystytään siirtämään, sitä epätodennäköisemmäksi ne muuttuvat. Tupakkayritykset ja muut savuttomia tuotteita markkinoivat väittävät uusien tuotteidensa korvaavan erittäin vaaralliset savukkeet, ja ne markkinoidaan nuorille ”turvallisena” ja ”puhtaana” vaihtoehtona. Nikotiinipussien markkinoinnin perusteella arvioiden niiden todellisena tarkoituksena ei ole edistää tupakoinnin lopettamista, vaan nikotiinin annostelutavan vaihtamista toiseen tai kokonaan uusien käyttäjäryhmien saamisella. 20 vuoden ikäraja vahvistaa tupakkalain tavoitetta tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinia sisältävien tuotteiden käytön loppumisesta.

Hallituksen esityksen luonnoksessa nikotiinipussit jäävät tunnusomaisten makujen sääntelyn ulkopuolelle. Kuitenkin markkinoilla olevien nikotiinipussien makuaine- ja tuotepakkausvalikoima on laaja, ja ne vetoavat tutkitusti lapsiin ja nuoriin. Nikotiinipussit eroavat nuuskasta juuri makuelämyksessä, ja hajuton ja hyvänmakuinen tuote markkinoidaan vaihtoehtona pahanhajuiselle nuuskalle. Ruotsissa ”valkoista nuuskaa” markkinoidaan vaikuttajayhteistyöllä nuorille raikkaampana ja naisellisempänä vaihtoehtona, ja nikotiinipussien käyttö on nopeasti kasvanut eteenkin nuorten tyttöjen kohdalla¹. Tämän vuoksi EPT-verkosto pitää tärkeänä, että myös makuainekielloa sovellettaisiin kaikkiin tupakka- ja nikotiinituotteisiin.

Ehdotus savuttomien nikotiinituotteiden käyttökiellosta päiväkotien ja oppilaitosten sisä- ja ulkotiloissa sekä leikkikentillä on tervetullut muutos, joka parantaa oppilaitosten mahdollisuudet puuttua nuorten nikotiinituotteiden käyttöön. Energianuuskaa, nikotiininuuskaa ja perinteistä nuuskaa voi usein olla hankala erottaa toisistaan esimerkiksi pakkauksen ulkonäön perusteella. Oppilaitoksilla on rajalliset mahdollisuudet puuttua tähän toimintaan.

EPT-verkosto painottaa, että lakiuudistus tulee tehdä kiireellisesti. Nyt on tietoa siitä, että nikotiinipusseja on tulossa myyntiin päivittäistavarakauppoihin. Tähän ei voida puuttua muulla kuin nopealla

¹ Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2022

lakimuutoksella. Kauppojen myyntikanavat mahdollistavat nikotiiniriippuvuuden lisääntymisen, kun saatavuus paranee. Uusi, paljon hehkutettu ja miellyttävästi maustettu tuote kiinnostaa varmasti nuoria.

Jotta voimme saavuttaa Tupakkalaissa asetetun tavoitteen savuttomasta ja nikotiinittomasta Suomesta, on perusteltua säännellä myös nikotiinipusseja erityisesti aloittamisen ehkäisyn näkökulmasta. Tämä on linjassa myös Suomen ratifioiman ja eduskunnan hyväksymän kansainvälisen tupakkapuitesopimuksen kanssa, joka velvoittaa toimiin tupakkatuotteiden käytön ja nikotiiniriippuvuuden ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi nykyisten sekä tulevien sukupolvien terveyden suojelemiseksi.

Sami Teikko

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkoston puheenjohtaja

Toiminnanjohtaja, Koulutus Elämään Säätiö